

CIP-teoria ja CASVE-sykli

Perinteisesti uraohjaus on perustunut kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen. Uraohjauksesta voidaan rakentaa koko kouluasteen kestävä prosessi, joka päättyy päätöksentekoon kouluasteen lopulla. Tietokoneavusteisuus on osa tätä monimenetelmällistä ja vaiheistettua ohjausta. Ohjaus perustuu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi. Ohjaustyössä oppilasta autetaan rakentamaan omaa käsitystä todellisuudesta. Oppilaan päätöksenteko perustuu omien voimavarojen tunnistamiseen. Ohjaustyön toteuttaminen edellyttää suunnitelmaa, jossa on koottu voimavarat ja oppiaines osaksi prosessia. Esim. oppituntityöskentely, henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja työelämään tutustuminen sidotaan yhteen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Yksilön kannalta keskeisiä päätöksentekoa vaativia asioita ovat ammatillinen suuntautuminen, koulutusta ja omaa opintosuunnitelmaa koskevat valinnat sekä työpaikan hakemiseen liittyvät kysymykset. Opiskelijalle tulee luoda mahdollisuus internetperusteisen resurssin itsenäiseen ja johdonmukaiseen käyttöön. Ohjaajan tuen määrä tulee arvioida opiskelijan valmiuksien ja tarpeiden mukaan.

Kognitiivisen informaation prosessointiteoria (CIP-teoria) kuvaa internetin integroitumista urasuunnittelun vaiheisiin. CIP -teorian mukaan urasuunnitteluun liittyy 1. valmiudet tunnistaa itseään, arvojaan, tietojaan sekä päätöksenteko-valmiuttaan, 2. tieto toimintaympäristön mahdollisuuksista ja 3. päätöksentekotaidot. Ohjaustyöllä tuetaan opiskelijan itsensä tunnistamisen kykyjen kehittymistä sekä arvojen, tietojen ja päätöksentekovalmiuksien kehittymistä. Tieto toimintaympäristön mahdollisuuksista sisältää informaatiota eri ammattialoista, työmarkkinoista sekä eri opiskeluvaihtoehtoista. Päätöksentekotaidon kehittämiseksi on teorian avulla luotu malli (CASVE-sykli), jonka avulla asiakas voi systemaattisesti oppia ohjaamaan omaa päätöksentekoaan ja oppimisprosessiaan. Päätöksen toimeenpanoon liittyvät metakognitiiviset taidot, joilla kontrolloidaan päätöksentekoon tarvittavien kognitiivisten strategioiden valintaa ja vaiheistusta jatkuvan itsearvioinnin avulla.

CASVE-syklillä kuvataan päätöksenteon informaatioprosessointia. Se on yksinkertaistettu malli, jolla pyritään kuvaamaan koulutus- ja ammatinvalintaan liittyvää ongelmanratkaisua ja päätöksentekoa. CASVE:ssa päätöksentekoon liittyy viisi vaihetta: 1. tietoisuus valintatilanteesta, 2. tilanteen analyysi, 3. synteesi eri ratkaisuvaihtoehtoista, 4. vaihtoehtojen priorisointi ja vaihtoehdon valinta sekä 5. ratkaisun implementointi ja tulosten arviointi.

1. Tietoisuuden vaihe

Päätöksenteon prosessointi alkaa, kun yksilö tunnistaa oman tilanteensa ja tarpeensa koulutus- ja/tai uranvalinnalle. Tämän valinnan merkityksen ymmärtämisen aikana yksilö tunnistaa eron olemassa olevan ja tavoitetilanteen välillä. Tällöin tunnistetaan myös ne tekijät, jotka ovat käynnistäneet koulutus- ja ammatinvalintaprosessin.

Tietoisuus valintatilanteen ajankohtaisuudesta syntyy joko ulkoisista tai sisäisistä vaatimuksista. Tällaisena ulkoisena tekijänä voidaan nähdä koulutuksen nivelvaiheet tai työttömyyden uhka tai työllistymisen vaikeus. Sisäisenä tekijänä voi olla syntynyt tarve muutokseen, mikä ilmenee psykisenä tai fyysisenä huonovointisuutena. Ohjauskeskusteluissa etsitään motiiveja, jotka ovat ohjaukseen hakeutumisen taustalla.

2. Analyysivaihe

Analyysivaiheessa kartoitetaan omia vahvuuksia ja omaa tapaa oppia suhteessa koulutuksen tai työelämän tarjoamiin mahdollisuuksiin. Analyysivaiheessa tavoitteena on yhdistää tietämys omasta itsestä, kiinnostuksista ja arvoista mielikuviin, tietoon ja käsitykseen, jotka ovat syntyneet eri koulutus- ja ammattivaihtoehtoista. Tällöin tunnistetaan myös valinnan ongelmien syitä ja niiden osatekijöitä.

3. Synteesivaihe

Synteesivaiheessa keskeinen kysymys on, minkä toimintamallin avulla olisi mahdollista päästä parhaampaan mahdolliseen päätökseen. Synteesivaihe jakaantuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäinen pyritään löytämään mahdollisimman monta mahdollista vaihtoehtoa prosessin aikana hankitun informaation perusteella (elaborointi). Sen jälkeen näistä vaihtoehtoista karsitaan sellaiset koulutus- ja ammattialat, jotka eivät täysin vastaa yksilön kiinnostuksia, kykyjä tai arvoja (kristallisointi). Tällöin jäljelle jää muutama todennäköinen vaihtoehto, joista lopullinen päätös on mahdollista tehdä.

4. Arviointivaihe

Arviointivaiheessa vaihtoehdot priorisoidaan. Tällöin arvioidaan, mitä hyötyjä ja haittoja valinnasta koituu. Eri vaihtoehtoja arvioitaessa pohditaan kunkin valinnan merkitystä itselle sekä merkittäville läheisille henkilöille. Tässä vaiheessa pyritään valitsemaan ensisijainen vaihtoehto ja sen lisäksi muutamia varasuunnitelmia.

5. Toimeenpanovaihe

Toimeenpanovaiheessa pyritään rakentamaan sellainen toimintasuunnitelma, joka parhaiten soveltuu omaan elämäntilanteeseen. Samalla pohditaan, kuinka suunnitelma toteutetaan aivan käytännön tasolla sekä millaista sitoutumista sen toteuttaminen edellyttää. Mallin kehä sulkeutuu uudelleen kommunikaatiovaiheeseen, jossa arvioidaan prosessia, tehtyjä ratkaisuja, toimenpiteitä ja saavutettuja tuloksia.

Lähde: Raimo Vuorinen. 2004. Tieto – ja viestintäteknologian mahdollisuuksia ohjaustyössä. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy.